

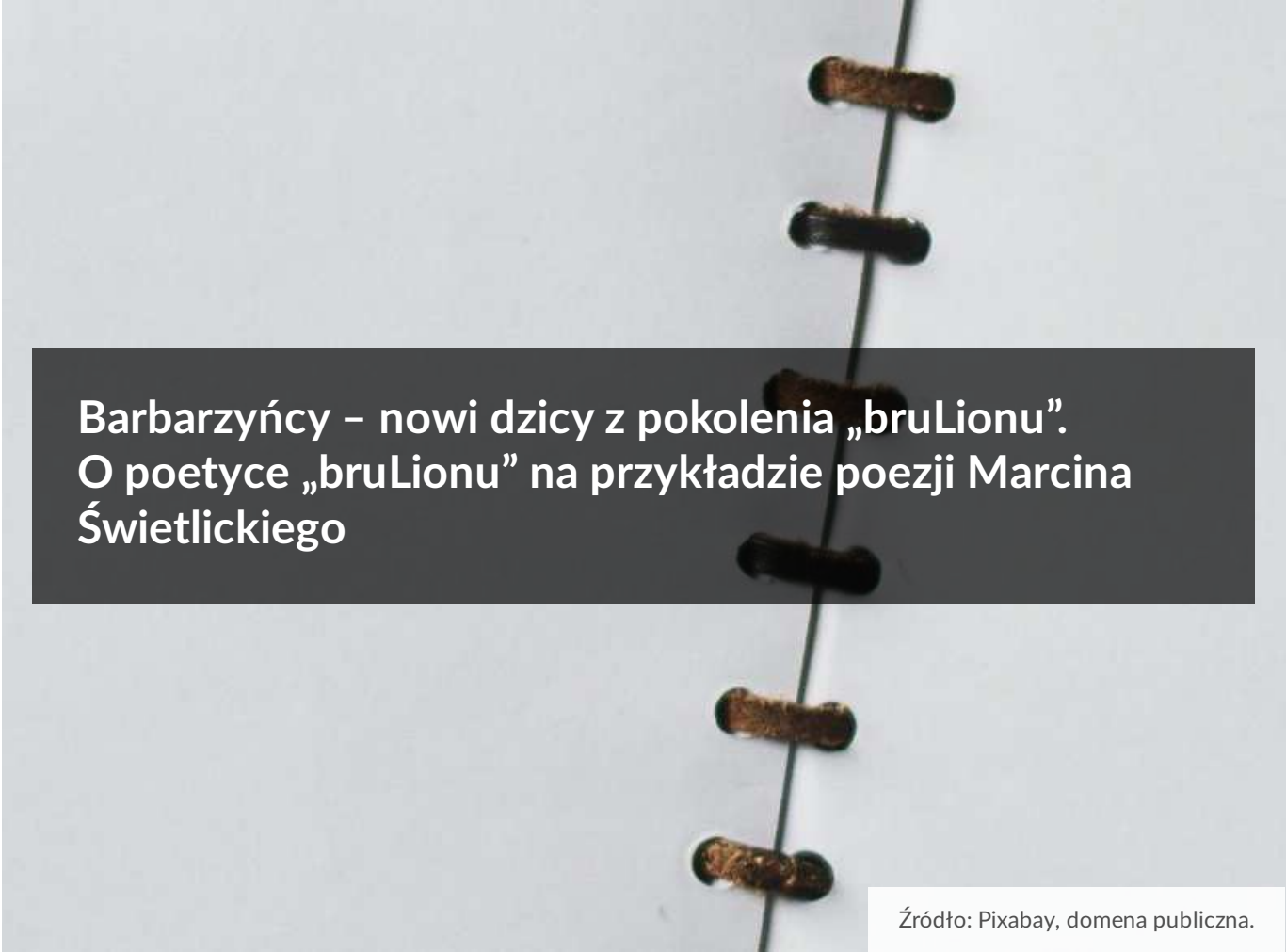

Barbarzyńcy – nowi dzicy z pokolenia „bruLionu”. O poetyce „bruLionu” na przykładzie poezji Marcina Świetlickiego

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Julian Kornhauser, *Nowi dzicy*, „Res Publica Nowa” 1993, nr 6, s. 17–19.
- Źródło: Marcin Świetlicki, *Dla Jana Polkowskiego*, [w:] tegoż, *Wiersze*, Kraków 2011, s. 61–62.
- Źródło: Marcin Świetlicki, *Specyficzna odmiana literatury dla młodzieży*, [w:] tegoż, *Wiersze*, Kraków 2011, s. 210.
- Źródło: Beata Utkowska, *Poeci „bruLionu” – kontestatorzy czy moralisci? Na podstawie pierwszej, tzw. „fioletowej” serii publikacji („bibLIoteka” 1992)*, „Napis” 2011, nr 17, s. 63–64.
- Źródło: Karol Maliszewski, *Nasi klasycyści, nasi barbarzyńcy*, [w:] Marcin Jaworski, *Barbarzyńcy, klasycyści i inni. Spory o młodą poezję w latach 90.*, Poznań 2018, s. 170–176.
- Źródło: Jarosław Klejnocki, Jerzy Sosnowski, *Chwilowe zawieszenie broni. O twórczości tzw. pokolenia „bruLionu” (1986–1996)*, Łódź 1996, s. 81–83.
- Źródło: Przemysław Czapliński, Piotr Śliwiński, *Literatura polska 1976–1998. Przewodnik po prozie i poezji*, Kraków 1999, s. 222–223.

Barbarzyńcy – nowi dzicy z pokolenia „bruLionu”. O poetyce „bruLionu” na przykładzie poezji Marcina Świetlickiego

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

W drugiej połowie lat osiemdziesiątych XX wieku wydawało się, że poezja już zawsze będzie deklamowana na koturnach. Jeśli pochylić się nad twórczością Czesława Miłosza, Zbigniewa Herberta czy Adama Zagajewskiego, można dojść do wniosku, że słowa takie, jak „piękno”, „prawda”, „kultura” są w niej odmieniane przez wszystkie przypadki. Jako wyraz sprzeciwu wobec tej koncepcji sztuki narodziła się twórczość „bruLionu”.

Twoje cele

- Wymienisz przedstawicieli grupy poetyckiej skupionej wokół „bruLionu”.
- Omówisz cechy twórczości poetów „bruLionu”.
- Scharakteryzujesz poezję, którą krytykuje podmiot liryczny w wierszu *Specyficzna odmiana literatury dla młodzieży* Marcina Świetlickiego.
- Udowodnisz, że wiersz *Specyficzna odmiana literatury dla młodzieży* wpisuje się w poetykę „bruLionu”.

((Przemysław Czapliński, Piotr Śliwiński

Literatura polska 1976-1998. Przewodnik po prozie i poezji

Krótką historia „bruLionu”

Jedno z najważniejszych – dla wielu najważniejsze – z literackich pism przełomu. O jego rynkowym sukcesie może świadczyć osiągnięty w 1993 r. nakład 15 tys. egz., dowodem rozgłosu i uznania rangi jest hasło w najnowszej 6-tomowej Encyklopedii PWN, gdzie za wyróżnik „b” uznano „propagowanie kultury alternatywnej”.

Pismo powstało w 1986 roku w Krakowie; pierwszy numer redagowali: Robert Tekieli, Olga Okoniewska, Katarzyna Krakowiak, Bogusław Serafin. Do 1989 roku roku „b” był pismem [drugoobiegowym](#), wydawanym przez podziemne Wydawnictwo Literackie. Początkowo pismo miało charakter literacki, niemal [artystowski](#): publikowano w nim teksty znanych krytyków [...], [eseje](#), dobre tłumaczenia [...], wywiady. Pierwsze zmiany oblicza „b” dostrzec można w numerze 4, gdzie pojawiła się zbiorcza krytyka literacka pism podziemnych i niektórych tomików poetyckich wydawanych w drugim obiegu. Przełomowy okazał się jednak numer 9, ze skandalizującą *Historią oka Georges’a Bataille’a* oraz tekstem propagującym wolność seksualną, w którym Jana Pawła II zaliczono do obozu represyjnego. Od tego numeru „b” począł metodycznie kontestować życie literackie w Polsce, atakując jego kryteria (kultura dzieli się na wysoką i niską, a w obrębie wysokiej wartościowe są dzieła etyczne), autorytety (pisarz to człowiek integralny – antytotalitarny w swoich poglądach, postawie i twórczości) oraz reguły (pewnych rzeczy się nie mówi, pewnych wartości – nie narusza).

Rola „b” jest wieloraka. Pismo to jako pierwsze przekształciło się w instytucję kulturalną (patrz – wydawnictwo „bruLionu”), jako pierwsze w praktyce dowiodło, iż do odbiorcy pisma literackiego wiedzie droga określona poprzez media (głównie telewizję, gdzie „b” zainstalował swoje programy: *AlternatiVi* oraz *Dzyndzylyndzy*), zaś droga do mediów prowadzi przez skandal (na który trzeba jednak zapracować). Program „b” określić można jako maksymalizację uczestnictwa w kulturze; jego realizacja – polegająca na uznaniu wszelkich postaw i działań za uprawnione za równoprawne formy – dokonywała się poprzez prowokację, celową wieloznaczność bądź sprzeczność wypowiedzi, dopuszczenie do głosu skrajnych światopoglądów oraz wyprowadzenie do głosu skrajnych światopoglądów oraz wyprowadzenie z kulturowego undergroundu licznych doświadczeń i praktyk uznawanych za haniebne bądź odrażające (pornografia, narkotyki, homoseksualizm, rasizm), podejrzane (magia, okultyzm, odmienne stany świadomości) albo przynajmniej niższe (rock, punk, cyberpunk).

[...]

Źródło: Przemysław Czapliński, Piotr Śliwiński, *Literatura polska 1976-1998. Przewodnik po prozie i poezji*, Kraków 1999, s. 222-223.

((Jarosław Klejnocki, Jerzy Sosnowski

Chwilowe zawieszenie broni. O twórczości tzw. pokolenia „bruLionu” (1986-1996)

[...] kiedy wśród młodych poetów zarysował się na początku lat 90., wyraźnie już dziś widoczny, istotny spór estetyczny – dało się słyszeć o nowym konflikcie „klasycystów” z „romantykami” (czyli o’harystami lub, jak chce Karol Maliszewski, prominentna postać młodej krytyki – „barbarystami”) na wzór tego sprzed ponad 150 lat.

Źródeł owej dyskusji poszukiwać należy w dwóch numerach „bruLionu” – 14/15. i 16. Oba ukazały się na przełomie 1990 i 1991 roku, w mniej więcej kwartalnym odstępie. Poza [...] bulwersującymi prowokacjami i skandalami przyniosły wszechstronną prezentację

twórczości najciekawszych poetów związanych z pismem (Świetlicki, Koehler, Podsiadło, Jaworski, Wróblewski, Sendeci, Wilczyk, Ekier) [...].

Krzysztof Koehler [...], odwołując się do twórczości Marcina Świetlickiego i skupiając na wierszu *Dla Jana Polkowskiego*, dostrzegł fascynację poetami amerykańskimi (według niego przede wszystkim twórczością Franka O'Hary). Chodziło, według Koehlera, o to, że o'haryści odrzucają wizję poezji jako „skonwencjonalizowanej, ale i sfunkcjonalizowanej sztuczności”, dążąc (zdaniem krytyka – na próżno, czy raczej wbrew samej idei mowy poetyckiej) do oddania bezpośredniości i autentyzmu przeżyć egzystencjalnych. Miało się to wiązać z odrzuceniem bagażu tradycji oraz kontekstu zarówno języka literackiego, jak i dorobku literatury w ogóle. Kiedy Marcin Sendeci odpowiadał, broniąc poezji inspirowanej, jak sam pisał, raczej ulicą niż uniwersytetem, było już jasne, że obaj przyjaciele formułują (być może nie do końca świadomie) odmienne programy artystyczne dla młodej liryki. [...] Spór między „klasycystami” – zwolennikami, umownie mówiąc, konwencjonalności sztuki literackiej a „o'harystami”, „personistami” czy „barbarystami” – jak się ich nazywa – (więc zwolennikami pewnej „dzikości” sztuki) trwa nadal. Dla wielu stanowi zresztą kolejne wcielenie trwającego przez wieki konfliktu między, mówiąc językiem Nietzschego, tym co „apollińskie” a tym co „dionizyjskie” w kulturze.

[...]

Wśród „klasycystów” – jako polemista – wyróżnił się przede wszystkim bardzo młody [...] gdański poeta Wojciech Wencel, który wyrósł na najzacieklejszego krytyka twórczości Marcina Świetlickiego, nazywając go dosadnie [...] „pomysłodawcą szczególnej odmiany literatury dla młodzieży” (Świetlicki odpowiedział później wierszem *Specyficzna odmiana literatury dla młodzieży* w tomiku *Trzecia połowa*). Z drugiej strony [...] Karol Maliszewski publikuje szereg artykułów, w których wytyka nurtowi „klasycyzującemu”,

młodym poetom, ale także „starszym braciom” – Stanisławowi Barańczakowi i Adamowi Zagajewskiemu – pustosłowie, koturnowość, akademickość i niewrażliwość na przemiany świata zawdzięczane Duchowi Czasu. [...]

Istota konfliktu [między klasycystami o barbarystami] sprowadzona została chyba – z jednej strony – do różnicy w wyborze języka poetyckiego i artystycznych patronów; z drugiej, choć było to mniej widoczne, do problemu wyboru wartości. Z dyskusji wynikało, że o’harystom bliska jest tradycja **kontrkultury** i kontestacji, poezja „szkoły nowojorskiej”, „Beat Generation”, ale także twórczość Bursy i przede wszystkim Rafała Wojaczka (widoczne inspiracje w wierszach Świetlickiego). „Klasycyści” zaś zerkać by mieli, jak wynika z krytycznych odczytań, ku symbolizmowi, ku wielkim poetom europejskim (m.in. Brodski, Kawafis, Miłosz, Rilke), chętniej odwołując się do tradycji czysto literackiej, szanując dorobek liryki. Z tak zarysowanego [...] obrazu wyrosły „obozy” artystyczne, w których znaleźli się twórcy o zadziwiająco różniących się – przy bliższym ich oglądzie – koncepcjach lirycznych. Cechy wspólne, wyróżnione na dość wysokim poziomie ogólności, pozwoliły jednocześnie na przypisywanie twórczości – np. Marcina Świetlickiego, Krzysztofa Jaworskiego, Grzegorza Wróblewskiego, czy z pewnym wahaniem – Jacka Podsiadły tendencjom o’harystycznym; zaś Krzysztofa Koehlera, Artura Szlosarka, Andrzeja Sosnowskiego, Andrzeja Stasiuka, czy znacznie młodszego Wojciecha Wencła – nurtowi „klasycyzującemu”.

Źródło: Jarosław Klejnocki, Jerzy Sosnowski, *Chwilowe zawieszenie broni. O twórczości tzw. pokolenia „bruLionu” (1986–1996)*, Łódź 1996, s. 81–83.

((Karol Maliszewski

Nasi klasycyści, nasi barbarzyńcy

Klasycyzujący: Tak (temu światu), umiar, ufność, „prymat form”, wiara w historię (także: literatury), antyrealizm i obiektywizm, prymat „starości”: odnajdowania się w kulturowo poświadczonych formach, jawne autorytety, „tradycja podsuwa”, iluzja dążenia do doskonałości (dościganie wzoru), eksponowanie pospólności, czyli **ewokacja**

ponadczasowej wspólnoty, zrównoważenie oparte na sprawdzonych wartościach, oglądanie bycia (opisywactwo), **pulchryzm**, rytmizm i nowe rymotwórstwo, rozszerzanie i rozjaśnianie horyzontu **antropologicznego**: metafizyka pozytywna. Wiara w bis-rzeczywistość, oparcie się na danych zapośredniczonych. Językowy, czyli traktowanie języka jako medium konserwujące ponadczasowo-symboliczną stałość.

Barbaryzujący: Nie (temu światu), brak umiaru, nieufność, „prymat treści”, przekonanie, że historia (także literatury) jest fikcją – jest historią poszczególnych ekspresji, kolejnych **konfesji**, prezentacja poszczególnych bytów, zaistnień; realizm i **sensualizm**, prymat świeżości i nowości (odkrycia), niezbyt jawne autorytety, „tradycja nie podsuwa”, iluzja przeczenia jakiegokolwiek doskonałości i braku wzoru, eksponowanie poszczególności, pojedynczości, teraźniejszości, uczestniczenie w byciu (świadeństwo), rozpacz towarzysząca szukaniu i sprawdzaniu wartości, **turpizm**, kalektwo rytmu, nieufny rym (jeżeli już, to daleki bądź niepełny). Wiara w rzeczywistość, oparcie się na danych bezpośrednich. Językowe obrazoburstwo, kolokwialne zakotwiczenie semantyczne. Ściemnianie i zawężanie horyzontu: metafizyka negatywna. [...]

Wolę barbarzyńców. Są bliżej krwiobiegu. I tak niewiele potrzeba im do szczęścia.

Źródło: Karol Maliszewski, *Nasi klasycyści, nasi barbarzyńcy*, [w:] Marcin Jaworski, *Barbarzyńcy, klasycyści i inni. Spory o młodą poezję w latach 90.*, Poznań 2018, s. 170–176.

Beata Utkowska

Poeci „bruLionu” – kontestatorzy czy moraliści? Na podstawie pierwszej, tzw. „fioletowej” serii publikacji („bibLioteka” 1992)

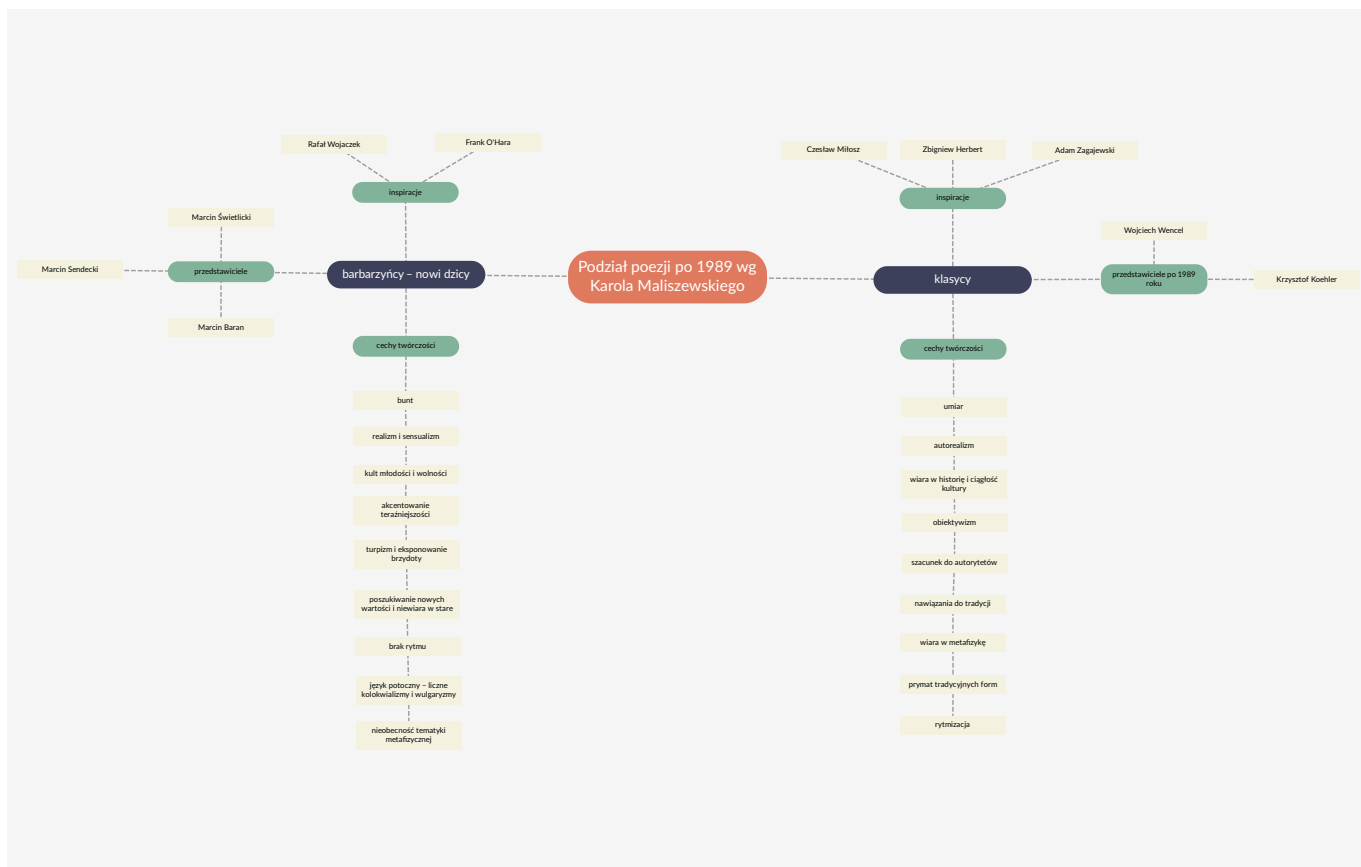
Podstawą „poważnych” poetyckich kontestacji w wierszach poetów „bruLionu” jest przeświadczenie o niemożności uchwycenia i zrozumienia świata, w którym tempo zmian (społecznych, obyczajowych, ekonomicznych, kulturowych) jest tak duże, że

proceedzi do jego fragmentacji i rozpadu. Jednocześnie jest to świat nachalnie obecny, wdzierający się w prywatne życie jednostki, próbujący ją politycznie, administracyjnie, mentalnie zawłaszczyć oraz – świat odpychający i destrukcyjny, którego okrucieństwo wydaje się namacalne, sensualnie doświadczane. [...]

Do rangi największego wroga urasta polityka, która z „idei” czyni wyznacznik ludzkiego losu, zagarnia i rozpuszcza w sobie jednostkę z jej prywatnymi, małymi sprawami [...]

Bunt przeciwko zideologizowanemu światu przeradza się również w ostry sprzeciw estetyczny. Po pierwsze, wobec prób uwięzienia owych młodych gniewnych w jednowymiarowych schematach poezji „barbarzyńskiej” czy „o'harystycznej” – Świetlicki wyraźnie zmanifestuje tę swoją artystyczną niezgodę w wersach zamykających tomik: „wydaje im się, że mają swojego poetę./ A ja odczekuję ironiczną, gorzką/ chwilę, krzywię się/ i tryumfalnie zaprzeczam”. Po drugie, wobec skonwencjonalizowanej literatury, operującej słowami-ideami, uogólnieniami i symbolami – zgodnie z postulatem zawartym w najbardziej znanym lirycznym manifestie „bruLionu”, w wierszu *Dla Jana Polkowskiego*.

Źródło: Beata Utkowska, *Poeci „bruLionu” – kontestatorzy czy moralisci? Na podstawie pierwszej, tzw. „fioletowej” serii publikacji („biblioteka” 1992), „Napis” 2011, nr 17, s. 63–64.*

O autorze

Marcin Świetlicki urodził się w 1961 roku w Lublinie. Studiował filologię polską. Po ukończeniu służby wojskowej w 1986 roku zamieszkał na stałe w Krakowie. Miasto to często pojawia się w jego poezji. Od drugiej połowy lat osiemdziesiątych był związany z podziemnym czasopiśmie „bruLion”. Zadebiutował w 1992 roku tomikiem *Zimne kraje*.

Marcin Świetlicki podczas koncertu z zespołem Zgniłość w 2017 r. w klubie 100cznia w Gdańsku

Źródło: Iwankgb, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 4.0.

Beat Generation, bitnicy

nazwa nadana przedstawicielom zbuntowanej młodzieży amerykańskiej lat 50.; jej członkowie i zwolennicy (do najwybitniejszych należeli J. Kerouac i A. Ginsberg, W.S. Burroughs i L. Ferlinghetti) głosili bunt przeciw otaczającemu światu, odrzucali tradycyjne normy mieszczańskie i krytykowali cywilizację Zachodu; poszukiwali sensu życia w ubóstwie i anarchicznym indywidualizmie, włóczęgach po kraju, narkotykach, alkoholu i seksie, a także w medytacji religijnej; uprawiali sztukę otwartą, urządzając odczyty publiczne w barach i na wolnym powietrzu

drugi obieg

określenie używane w publicystyce od ok. 1980 r., oznaczające produkcję i społeczny obieg niecenzurowanych publikacji, wydawanych w Polsce w latach 1976–1990

esej

(fr. *essai* „próba”) – krótka rozprawa naukowa lub literacka ujmująca temat w sposób subiektywny

kontrkultura

(łac. *contra* – przeciw + *cultura* – uprawa) – ruch społeczny kwestionujący podstawowe normy i wartości współczesnej kultury miejsko-przemysłowej

martyrologia

(łac. *martys* – męczennik) – męczeństwo

o'haryści

twórcy inspirowani się poetycką szkołą nowojorską, której członkiem był Frank O'Hara

periodyk

(fr. *périodique*) – czasopismo ukazujące się regularnie (dziennik, tygodnik, miesięcznik)

szkoła nowojorska

nieformalna grupa poetycka, w skład której wchodził m.in. Frank O'Hara i John Ashbery; grupa powstała w latach 50. XX wieku; jej twórczość charakteryzował charakter autobiograficzny, nastawiony na obserwację teraźniejszości

Audiobook

Polecenie 1

Zapoznaj się z audiobookiem i wynotuj najważniejsze cechy poezji „bruLionu”.

Polecenie 2

Wyjaśnij, na czym polegał wpływ kultury amerykańskiej na twórczość poetów z kręgu „bruLionu”.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/P172f0HxS>

Lata osiemdziesiąte w Polsce to czas ważnych przemian społecznych i politycznych, które doprowadziły do obrad Okrągłego Stołu i upadku komunizmu. Zmiany te wpłynęły także na proces historycznoliteracki. W 1986 roku ukazał się przełomowy numer czasopisma „bruLion”. Twórców skupionych wokół periodyku nazwano barbarzyńcami – nowymi dzikimi. Jednym z krytyków literackich komentujących działalność grupy był Julian Kornhauser, który w artykule *Nowi dzicy?* opisywał przewrót w polskiej poezji.

Julian Kornhauser

Nowi dzicy

Przyszli barbarzyńcy? Po lekturze ciekawie zredagowanej antologii z 1991 roku miałem wątpliwości, czy nowa generacja poetów chce coś zburzyć. Teraz, kiedy ukazały się pierwsze książki autorów „brulionu”, mogę z całą stanowczością stwierdzić, że doszło w polskiej poezji do znaczącej [!] przewrotu. Atak młodych – czy względnie młodych, wszak większość z nich dobiega lub przekroczyła trzydziestkę – jest zjawiskiem

ważnym i z powodów artystycznych, i socjologicznych. „Nowi dzicy”, urodzeni w latach sześćdziesiątych, manifestują przede wszystkim głęboką pogardę dla całej tradycji, nie tylko zresztą literackiej, bo i obowiązkowego kanonu wartości duchowych. Odwracają się od odwiecznych tematów i tradycyjnych powinności. Głoszą brak odpowiedzialności i zanik ideałów, postawy nihilistyczne i egocentryczne. Ich sceptycyzm wynika z poczucia klęski. Bowiem klęską nazwać można fakt, że ich młodość przypadła na lata wielkich zawirowań i totalnego chaosu. Jedyną obroną przed chaosem jest zanurzenie się w nim. Ten bunt świetnie przylega do obrazu kultury alternatywnej, która zadomowiła się u nas od połowy lat osiemdziesiątych (muzyka rapowa, heavy-metalowa, trzeci obieg wydawniczy, nowe malarstwo, działalność anarchistów, kwartalnik „brulion” i wiele innych niezależnych pism). Nowi dzicy są niezadowoleni: z ersatzów, jakie serwuje im oficjalna kultura; z fałszu życia, w którym każe się im uczestniczyć. Dlatego ich poezja jest przede wszystkim pragnieniem samoidentyfikacji. To świadoma swojej inności generacja. Generacja chwalców „ciamkowatości życia” (żeby się posłużyć tytułem tomiku Grzegorza Wróblewskiego). Życia zwyczajnego, brudnego i ordynarnego. Głupich nawyków, banalnych, codziennych odruchów. Nowi barbarzyńcy nie są w tym odrzucaniu naiwni. Zdają sobie sprawę z literackości swojego gestu. Dużą rolę odegrała tu poezja Franka O’Hary, która w przekładzie Piotra Sommera ukazała się w 1987 roku. Można tu mówić nie tylko o wpływie charakterystycznej stylistyki, ale o uderzającym wręcz kulcie Ameryki (w wielu wierszach spotkamy cytaty z filmów amerykańskich, nazwiska artystów, obraz ulicy itd.). Ameryka (w podtekście O’Hara) jest tu symbolem uniwersalnej wolności, która nie toleruje tabuicznych zakazów, a wartość „drugorzędnej” kultury poprzez swoją masowość i autentyczność urasta do rangi niepodważalnego sacrum. Jest to otwarcie się na prawdę, obojętnie jak ją tu rozumieć. Ale głównie chodzi poetom o prawdę bycia. W ich twórczości, bardzo zresztą zindywidualizowanej i nierównej co do poziomu artystycznego, manifestuje się ją za pomocą niezwykle drapieżnego języka, mało wzniosłych tematów i wszędobylskiego autobiografizmu. Już sam język użyty przez nowych dzikich może świadczyć o przewrocie, jaki dokonał się w polskiej poezji. Nikt przed nimi w takim stopniu nie stworzył poezji dla języka żargonowego (slangu młodzieżowego). Prysnęły ostatnie bariery, także autocenzuralne, które nawet dawnym naszym poetom przeklętym, jak Bursa czy Wojacek, nie pozwalały na zbyt wiele. [...]

Żywioł mowy nowych dzikich tylko pozornie ma w sobie coś z kalekiego języka (chciałoby się rzec od razu: języka Kalego) Białoszewskiego. Białoszewski bawił się kolokwializmami, nowi poeci traktują je jako spontaniczne cytaty bez funkcji literackiej. Dużą rolę odgrywają w nich wulgaryzmy, które jednak dla „mówiących” nie są żadnymi wulgaryzmami. Nasilenie slangowych zwrotów, wcześniej widoczne w prozie lat

osiemdziesiątych, zwraca uwagę na nieprzystawalność obowiązujących standardów językowych do owej „ciamkowatości” życia. [...]

Bunt poetów jest skierowany przeciwko temu nowemu uciskowi, który jest rozumiany bardzo szeroko, nie tylko jako agresja stereotypów martyrologicznych. Nic więc dziwnego, że wzorcem (także wzorcem mowy) staje się ktoś spoza okalającej nas sfery kulturowej (właśnie O'Hara i amerykański cowboy). Aby przeciwstawić się temu uciskowi, nowi dzicy całkowicie zmieniają repertuar tematyczny w poezji. Już nie walka z czy walka o, lecz – jak pisze Marcin Sendecki – „pola, kałuże, pochylone sylwetki ludzi”, a także sfera seksu, fizjologia życia, ruja i poróbstwo. Tematy absolutnie niepoetyckie. [...]

Źródło: Julian Kornhauser, *Nowi dzicy*, „Res Publica Nowa” 1993, nr 6, s. 17–19.

Sprawdź się

Tekst do ćwiczeń

((Marcin Świetlicki

Specyficzna odmiana literatury dla młodzieży

Cóż to za stajnia Augiasza!

zamiast

Ale bajzel!

Naturalnie: można też
zamieszkać w katedrze
z maszynką elektryczną,
materacem w jakimś
kącie.

Źródło: Marcin Świetlicki, *Specyficzna odmiana literatury dla młodzieży*, [w:] tegoż, *Wiersze*, Kraków 2011, s. 210.

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Wskaż poetę, który nie jest twórcą związanym z „bruLionem”.

☐ Jacek Podsiadło

☐ Marcin Świetlicki

☐ Wojciech Wencel

☐ Marcin Sendecki

Ćwiczenie 2

Zaznacz cechy poetyki „bruLionu”.

☐ język potoczny

☐ bunt

☐ eksponowanie teraźniejszości

☐ tematyka metafizyczna

☐ umiar

☐ rytmizacja

☐ szacunek do autorytetów

☐ realizm i sensualizm

☐ wiara w ponadczasową wspólnotę kulturową

Ćwiczenie 3

Oceń prawdziwość zdań. Zaznacz w tabeli Prawda, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub Fałsz – jeśli jest fałszywe.

Zdanie	Prawda	Fałsz
„bruLion” zaczął ukazywać się w latach osiemdziesiątych.	☐	☐
„bruLion” z czasopisma stał się instytucją literacką.	☐	☐
Twórcy związani z „bruLionem” mieli bardzo krytyczny stosunek do mediów.	☐	☐
Pismo od początku istnienia kontestowało zastaną kulturę.	☐	☐
Środowisko „bruLionu” często posługiwało się prowokacją i skandalem.	☐	☐
Twórcy „bruLionu” nawiązywali do poezji francuskiej.	☐	☐
Poeeci skupieni wokół „bruLionu” chcieli oddać w swojej twórczości autentyczne przeżycie egzystencjalne.	☐	☐
Ważną inspirację dla poetów „bruLionu” stanowiła twórczość Rafała Wojaczka.	☐	☐

Ćwiczenie 4

Zinterpretuj tytuł utworu Marcina Świetlickiego *Specyficzna odmiana literatury dla młodzieży*.

Ćwiczenie 5

Scharakteryzuj podmiot liryczny i sytuację liryczną w utworze *Specyficzna odmiana literatury dla młodzieży*.

Ćwiczenie 6

Wyjaśnij, jaką literaturę krytykuje podmiot liryczny w wierszu *Specyficzna odmiana literatury dla młodzieży*.

Ćwiczenie 7

Zinterpretuj pojawiającą się w utworze Marcina Świetlickiego katedrę.

Ćwiczenie 8

Udowodnij, że *Specyficzna odmiana literatury dla młodzieży* wpisuje się w poetykę „bruLionu”.
Posłuż się konkretnymi cytatami z tekstu.

Praca domowa

Porównaj pod względem zawartych w nich koncepcji poezji dwa wiersze Marcina Świetlickiego: *Specyficzna odmiana literatury dla młodzieży* oraz *Dla Jana Polkowskiego*.

((Marcin Świetlicki

Dla Jana Polkowskiego

Trzeba zatrzaskać drzwiczki z tektury i otworzyć okno,
otworzyć okno i przewietrzyć pokój.
Zawsze się udawało, ale teraz się nie
udaje. Jedyne przypadek,
kiedy po wierszach
pozostaje smród.

Poezja niewolników żywi się ideą,
idee to wodniste substytuty krwi.
Bohaterowie siedzieli w więzieniach,
a robotnik jest brzydki, ale wzruszająco
użyteczny – w poezji niewolników.

W poezji niewolników drzewa mają krzyże
wewnątrz – pod korą – z kolczastego drutu.
Jakże łatwo niewolnik przebywa upiornie
długą i prawie niemożliwą drogę
od litery do Boga, to trwa krótko, niby
splunięcie – w poezji niewolników.

Zamiast powiedzieć: ząb mnie boli, jestem
głodny, samotny, my dwoje, nas czworo,
nasza ulica – mówią cicho: Wanda
Wasilewska, Cyprian Kamil Norwid,
Józef Piłsudski, Ukraina, Litwa,
Tomasz Mann, Biblia i koniecznie coś
w jidysz.

Gdyby w tym mieście nadal mieszkał smok
wysławialiby smoka – albo kryjąc się
w swoich kryjówkach pisaliby wiersze

– maleńkie piąstki grożące smokowi
(nawet miłosne wiersze pisane by były
smoczymi literami...)

Patrzę w oko smoka
i wzruszam ramionami. Jest czerwiec. Wyraźnie.
Tuż po południu była burza. Zmierzch zapada najpierw
na idealnie kwadratowych skwerach.

Źródło: Marcin Świetlicki, *Dla Jana Polkowskiego*, [w:] tegoż, *Wiersze*, Kraków 2011, s. 61–62.

Dla nauczyciela

Autor: Piotr Obolewicz

Przedmiot: Język polski

Temat: Barbarzyńcy – nowi dzicy z pokolenia „bruLionu”. O poetyce „bruLionu” na przykładzie poezji Marcina Świetlickiego

Grupa docelowa:

III etap edukacyjny, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
- 6) rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter;
- 7) rozumie pojęcie groteski, rozpoznaje ją w tekstach oraz określa jej artystyczny i wartościujący charakter;
- 9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;
- 10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;
- 13) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;
- 14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

4) rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu oraz określa rolę jego przekształceń w budowaniu znaczenia wypowiedzi.

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

2) wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;

10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;

11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;
2. porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
 - 2) rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje elementy tradycji w utworach, rozumie ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych;
 - 4) rozróżnia grupę literacką i pokolenie literackie; rozpoznaje założenia programowe w utworach literackich różnych epok;
 - 12) rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje aluzje w utworach i określa ich znaczenie w interpretacji utworów;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- wymienia przedstawicieli grupy poetyckiej skupionej wokół „bruLionu”,
- omawia cechy twórczości poetów „bruLionu”,
- charakteryzuje poezję, którą krytykuje podmiot liryczny w wierszu *Specyficzna odmiana literatury dla młodzieży* Marcina Świetlickeigo,
- udowadnia, że wiersz *Specyficzna odmiana literatury dla młodzieży* wpisuje się w poetykę „bruLionu”.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał „Barbarzyńcy – nowi dzicy z pokolenia „bruLionu”. O poetyce „bruLionu” na przykładzie poezji Marcina Świetlickiego”. Prosi uczestników zajęć o zapoznanie się z tekstem w sekcji „Przeczytaj” i wykonanie ćwiczenia nr 1 i 2 w sekcji „Sprawdź się”.
2. Zainteresowane osoby przygotowują prezentację muzyczną złożoną z utworów Marcina Świetlickiego i grupy „Świetliki”. Można zaproponować, by wśród prezentowanych utworów znalazła się, przewrotnie, piosenka *Filandia* z płyty *Las Putas Melancolicas Y Exclusivas*, która stanowi zaprzeczenie programu poetyckiego „barbarzyńców” i Świetlickiego.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji oraz cele zajęć, omawiając lub ustalając razem z uczniami kryteria sukcesu.
2. Lekcja rozpoczyna się od muzycznej prezentacji twórczości Świetlickich przygotowanej przez uczniów. Nauczyciel prosi, by słuchacze zwrócili uwagę zwłaszcza na warstwę tekstową utworów. Pyta o ich wrażenia. Ocenia pracę dodatkową autorów prezentacji.
3. Nauczyciel pyta: jaka jest według Was rola poezji? Czy opowiadacie się raczej za postulatami „klasyków” czy „barbarzyńców”? Uczniowie dyskutują, wykorzystując informacje z e-materiału.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel prosi, by uczniowie zapoznali się z poleceniem 1 z sekcji „Audiobook”, a następnie odtwarza nagranie. Uczestnicy zajęć, słuchając, notują ważne informacje potrzebne do wykonania polecenia.
2. W drugiej części tej fazy lekcji uczniowie, pracując w parach, wykonują ćwiczenia związane z interpretacją wiersza *Specyficzna odmiana literatury dla młodzieży* (sekcja „Sprawdź się”, ćw. 4–8).

Faza podsumowująca:

1. Omówienie ewentualnych problemów z rozwiązaniem ćwiczeń i poleceń z sekcji „Sprawdź się”.
2. Wybrany uczeń podsumowuje zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Porównaj pod względem zawartych w nich koncepcji poezji dwa wiersze Marcina Świetlickiego: *Specyficzna odmiana literatury dla młodzieży* oraz *Dla Jana Polkowskiego*

Materiały pomocnicze:

- Maria Cyranowicz, *Czas bruLionu, czas Kultury*, Teksty Drugie 1998/5.
- płyta *Las Putas Melancolicas Y Exclusivas*, Świetliki, 2005.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium „Audiobook” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.